

بررسی شاخص‌های شکوفایی شهری در کلان شهر مشهد (نمونه موردی: منطقه چهار، نه و یازده

شهرداری مشهد)

صبوی، مرضیه (دانشجوی دکتری جغرافیا و برنامه ریزی شهری دانشگاه فردوسی مشهد)

پیرزاده، زهره (دانشگاه فردوسی مشهد)

اسماعیل پور قوچانی، حسین (دانشجوی دکتری جغرافیا و برنامه ریزی شهری)

خاکپور، براتعلی (دانشگاه فردوسی مشهد)

چکیده

در سال‌های اخیر تلاش جامعه جهانی برای دستیابی به الگوی بهینه از زندگی شهری منتج به ارائه مدل شکوفایی شهری شده است. شکوفایی به عنوان نمادی از توسعه‌یافتگی حرکت هوشمندانه‌ای است که زوایای سیستم شهری را تحت تأثیر قرار می‌دهد. شکوفایی دارای شاخص‌هایی است که به نظر بسیاری از محققان تأثیر بسزایی بر پایداری شهرها دارد از این رو پژوهش حاضر باهدف بررسی شاخص‌های شکوفایی شهری در شهر مشهد انجام شده است جامعه آماری پژوهش، ساکنین مناطق چهار، نه و یازده شهر مشهد هست که حجم نمونه بر اساس فرمول کوکران ۳۸۴ نفر و متغیرهای پژوهش در پنج بخش عوامل بهره‌وری، توسعه زیرساخت، کیفیت زندگی، عدالت اجتماعی، پایداری زیست محیطی تعیین گردیده است. پس از تکمیل پرسشنامه‌ها با استفاده از آزمون کرونباخ، آزمون فریدمن، آزمون کای اسکور در نرم افزار SPSS به تجزیه و تحلیل داده‌ها پرداخته شده است. نتایج نشان می‌دهد شاخص‌های شکوفایی شهری در منطقه چهار در وضعیت نامناسبی قرار داشته است و مناطق نه و یازده به ترتیب در وضعیت مطلوب تری ارزیابی شده‌اند این تفاوت مکانی و افتراق فضایی در مناطق شهری مشهد نشان‌دهنده عدم تعادل در شکوفایی شهری در سیستم فضایی شهر مشهد هست. در میان شاخص‌های بررسی شده شاخص بهره‌وری در هر سه منطقه در وضعیت مطلوبی واقع نشده است از این رو پیشنهاد می‌گردد وضعیت اشتغال، نرخ بیکاری و کمبود درآمد جهت دستیابی و ارتقای شکوفایی شهری مورد توجه جدی واقع شود.

واژگان کلیدی: شکوفایی شهری، شهر مشهد، بهره‌وری، مناطق چهار، نه و یازده

Investigating urban prosperity indicators in the Mashhad metropolitan area (case study: District Four, Nine and Eleven of Mashhad Municipality)

In recent years, the global community's efforts to achieve an optimal model of urban life have resulted in the presentation of an urban prosperity model. Cities in developed countries are trying to achieve the indicators related to the six urban prosperity criteria to push their cities towards prosperity, while the conditions in cities in developing countries are different. Transparency, trust, participation, and rule of law are lacking in cities in developing countries, while cities in developed countries are trying to achieve the indicators related to these six criteria to lead their cities towards prosperity. Prosperity, as a symbol of development, is an intelligent movement that affects the corners of the urban system. Prosperity has indicators that, according to many researchers, have a significant impact on the sustainability of cities. Therefore, the present study was conducted with the aim of investigating urban prosperity indicators in Mashhad. The statistical population of the study is the residents of districts four, nine, and eleven of Mashhad, with a sample size of 384 people determined based on the Cochran formula. After completing the questionnaires, data were analyzed using one-sample t-test, Friedman test, and chi-square test in SPSS software. The results show that urban prosperity indicators in region four are in an unfavorable state, and regions nine and eleven are evaluated in a more favorable state, respectively. This spatial difference and spatial differentiation in urban areas of Mashhad indicate an imbalance in urban prosperity in the spatial system of Mashhad. Among the indicators studied, the productivity index is not in a favorable state in all three regions. Therefore, it is suggested that the employment situation, unemployment rate, and income deficiency be given serious attention in order to support and promote urban prosperity

Urban prosperity, Mashhad city, productivity Zones Four, Nine, Eleven

۱. مقدمه

بعد از انقلاب صنعتی توسعه بی‌رویه شهرها سبب شد که بسیاری از برنامه‌ریزی‌ها پاسخگوی مشکلات شهری نبوده و ساکنان آن‌ها با تنگناهای متعددی، چون گسترش بی‌حد ابعاد کالبدی، سلطه حرکت سواره، جدایی محل کار از مسکن، جدایی محل کار و محل گذران اوقات فراغت، دوری از طبیعت و کاهش فضاهای باز و با هویت، مواجه شدند. درواقع، این نوع شهرها با شهر پایدار فاصله زیادی دارند (صابری فر، ۱۳۸۶: ۱۰۹). صنعتی شدن و رشد شتابان شهرها در دهه‌های اخیر مشکلات زیادی را دامن زده؛ با رشد کمی شهرها، تغییر و تحولات کیفی (کوهجانی و همکاران، ۱۴۰۲: ۲). شهرها با وجود آنکه نیروی محرکه توسعه اقتصادی، فناوری و انسانی شناخته می‌شوند اما به دلیل گسترش بی‌رویه جمعیت با چالش‌های تغییرات آب و هوایی، بحران مالی، بحران دموکراتیک، نابرابری اجتماعی و مسائل بهداشتی مواجه هستند (ارباب، ۲۰۱۷: ۲) وقوع این چالش‌ها منجر گردید تا سازمان

اسکان بشر ملل متحد^۱، در سال ۲۰۱۲ رویکرد تازه‌ای را به نام شکوفایی شهری جهت توسعه پایدار شهری برای مدیریت و برنامه‌ریزی کلان‌شهرها در حوزه توسعه شهری مطرح سازد (عباسی، ۱۴۰۱). به‌منظور رفع این چالش‌ها، ضرورت شناخت و سنجش توسعه شهر در ابعاد مختلف مطرح می‌شود تا هدایت مناسب آن در راستای پایداری و توسعه هماهنگ صورت بگیرد (حبیب پور و همکاران، ۱۴۰۳: ۲۴). این مفهوم برآیندی از حرکت به سمت توسعه پایدار شهری است که سازمان ملل آن را برای ایجاد یک ساختار یکپارچه جهت ارزیابی وضعیت شهرهای جهان و یافتن مشکلات و معرفی اولویت‌ها بر اساس یک چهارچوب علمی مطرح کرده است (محمدی ده چشمه و حاجی پور، ۱۴۰۰، ۴). در مفهوم شکوفایی شهری چرخه‌ای از ابعاد به نام بهره‌وری برای رشد اقتصادی؛ زیرساخت‌ها برای مستقرسازی دارایی‌های فیزیکی و امکانات رفاهی؛ کیفیت زندگی برای ارائه خدمات اجتماعی، برابری و شمول اجتماعی برای توزیع عادلانه ثروت و ریشه‌کن کردن فقر؛ پایداری محیطی برای حفاظت از محیط‌زیست شهری و حفظ دارایی‌های طبیعی موردتوجه است (ونگ، ۲۰۱۴: ۲) شکوفایی شهری، چرخه‌ای است که در مرکزیت آن نهادهای دولتی، قوانین و مقررات برنامه‌ریزی شهری قرار دارد و اضلاع و دندانه‌های آن را تولید، زیرساخت‌ها، کیفیت زندگی، عدالت اجتماعی و پایداری زیست‌محیطی تشکیل می‌دهد (محتشمی و همکاران، ۱۳۹۵: ۵). همان‌طور که پیش‌تر نیز اشاره گردید در سال ۲۰۱۳ برنامه اسکان بشر سازمان ملل متحد (UN-HABITAT) شاخص ترکیبی شکوفایی شهری را (CPI) به‌عنوان رویکردی یکپارچه در توجه به مسائل توسعه شهری مطرح کرد (خزاعی نژاد، ۱۴۰۰: ۲۹۵). اولین بعد در شکوفایی شهری، رشد اقتصادی بر پایه تولید، ایجاد سرمایه و اشتغال هست که در نتیجه آن همه مردم توانایی پرداخت امکانات زندگی را داشته باشند. در بعد دوم زیرساخت‌ها و امکانات عمومی نظیر آب و برق، خدمات درمانی و بهداشتی، شبکه راه‌ها موردتوجه است به‌گونه‌ای که بایستی در شهرها به‌درستی توزیع شده و تمام مردم از دسترسی مناسبی برخوردار باشند. مسئله کیفیت زندگی با امنیت، سلامت و تحصیلات از دیگر موضوعاتی است که به‌عنوان بعد سوم موردتوجه است. در بعد چهارم شکوفایی شهری، آنچه مورد اهمیت است کاهش حاشیه‌نشینی و جلب مشارکت‌های مردمی در ایجاد محله‌هایی توانمند و رفع تبعیض اجتماعی مدنظر هست؛ و در نهایت در پنجمین بعد شکوفایی شهری، پایداری محیط‌زیست و توسعه پایدار با استفاده بهینه از منابع طبیعی موردتوجه است (عباسی، ۱۴۰۱: ۶۰۱). بر اساس آنچه مطرح شد شکوفایی

¹ UN-HABITAT

شهری بر موفقیت، ثروت، رونق و رفاه و اعتماد به نفس در استفاده از فرصت‌ها و پتانسیل‌های آینده دلالت دارد و شهر شکوفا با ارائه انبوهی از کالاهای عمومی، دسترسی عادلانه و توسعه سیاست‌های پایدار را ممکن می‌سازد (حاضری و همکاران، ۱۴۰۰: ۶۶). پیامد چنین رشدی به پیدایش اپیدمی گسترده ی فقر شهری منجر گردیده، مدیریت شهری به علت فقدان منابع و زمان لازم برای پاسخگویی به نیازهای فزاینده شهروندان دچار معضلی خواهد شد که رهایی از آن را تنها در چارچوب راه‌حل‌های نوین می‌توان جستجو کرد طرح مفاهیم نوینی چون توانمندسازی، مشارکت، حکمرانی خوب شهری، توسعه پایدار، رقابتی نمودن شهرها، برنامه‌ریزی استراتژیک، برنامه‌ریزی محله و غیره نشان‌دهنده ی موجی نوین در تفکر برنامه‌ریزی شهری است (سیف‌الدینی و همکاران، ۱۳۹۳: ۵۸). این نابرابری اقتصادی و اجتماعی به عنوان پدیده‌ای فراگیر در جوامع در حال توسعه قابل مشاهده است که با گسترش و بسط آن در شهرها، بی‌عدالتی فضایی میان نواحی شهری بروز می‌کند و ساختار فضایی شهرها را دچار تحول و تغییر می‌نماید (زنگنه و همکاران، ۱۴۰۴: ۳). چراکه در ایران رشد کالبدی شهرها و ساخت‌وسازهای شبانه شهری نه بر مبنای نیاز بلکه بر پایه بورس‌بازی و سوداگری زمین صورت گرفته و نظارتی بر اجرای آن وجود نداشته است (دانش پور و همکاران، ۱۳۹۷). بعد از آن تهیه طرح‌های توسعه شهری برای حل مشکلات شهری سبب شد تا توسعه کالبدی شهرها، متأثر از رشد بی‌رویه جمعیت و مهاجرت به آن‌ها به ساخت‌وسازهای بدون برنامه‌ریزی و در نتیجه تغییرات فضایی در فرم و شکل شهری منجر شود (سعید پور و همکاران، ۱۴۰۱: ۳۷) این امر که باعث نا به سامانی بازار زمین شهری به ویژه بلااستفاده ماندن بخش وسیعی از زمین‌های داخل محدوده‌های شهری و عرضه منفی گسترش پراکنده و افقی شهرها شده است با خود کمبود خدمات و زیرساخت‌ها و تجهیزات شهری را به دنبال داشته است و منجر به دسترسی ناعادلانه شهروندان به خدمات شهری شده است (جهانی و همکاران، ۱۴۰۰).

در این میان، شهر مشهد از جمله از شهرهای بزرگ کشور هست که در دهه‌های اخیر دچار مشکلات بسیاری در روند شهرنشینی شده و با رشد جمعیتی گسترده‌ای مواجه گشته است. به گونه‌ای که بعد از اجرای طرح‌های توسعه شهری مانند طرح جامع و تفصیلی با ساخت‌وسازهای بی‌رویه در حاشیه شهرها و زمین‌خواری که در نتیجه رانت‌خواری و بورس‌بازی زمین بود، مواجه شد و پیامدهای منفی پراکنده رویی شهری که شامل ازهم‌گسیختگی فضای شهری و انزوای اجتماعی و بالا رفتن هزینه‌های تأمین خدمات عمومی و دسترسی ناعادلانه به زیرساخت‌ها و امکانات را تجربه کرد. وضعیت این شهر در رشد جمعیتی و مساحتی در دو دوره سرشماری (۸۵ و ۹۵) نشان

می‌دهد که با نرخ رشد جمعیت ۲/۵ درصدی مواجه بوده و به لحاظ نرخ رشد مساحت نیز به ۷/۵ درصد رسیده است. افزایش مساحت شهر مشهد و اشغال زمین‌های بزرگ با جمعیت پایین علاوه بر عدم تعادل کالبدی-فضایی سبب بروز مشکلات اقتصادی، اجتماعی، محیط زیستی شده است که کیفیت زندگی شهروندان را کاهش داده و در نهایت نابرابری‌های منطقه‌ای را ایجاد کرده است از آنجایی که ادامه توسعه این روند مشکلات بسیاری را در زمینه اقتصادی، اجتماعی و رزی است محیطی به همراه می‌آورد تجدیدنظر در رویکردهای کلان مدیریتی و به‌کارگیری ابزارها و روش‌های جدید در برنامه‌ریزی را می‌طلبد. با توجه به اهمیت مدل شکوفایی شهری به‌عنوان جدیدترین معیار سنجش و رتبه‌بندی شهرها که در نهایت به ارتقا وضع شهر می‌انجامد به‌کارگیری آن در نظام برنامه‌ریزی شهری ضروری است. از این رو پژوهش حاضر به بررسی وضعیت وضع موجود در سه مناطق از لحاظ برخوردار و کم برخوردار پرداخته است و منطقه چهار (کم برخوردار)، مناطق نه (منطقه برخوردار) و منطقه یازده در سطح متوسط است و همچنین به رتبه‌بندی شاخص‌ها در مناطق چهار، نه و یازده از لحاظ شاخص‌های شکوفایی شهری جهت رسیدن به توسعه پایدار شهری و ارائه راهبردها و سیاست‌های حل مشکلات این مناطق و رسیدن به تعادل فضایی پرداخته است و به دنبال پاسخ به این سؤال است که مناطق چهار، نه و یازده شهر مشهد به لحاظ شاخص‌های شکوفایی شهری و در مقایسه باهم در چه سطحی قرار دارند؟

در راستای پژوهش حاضر پی‌تان و همکاران (۲۰۱۹) در پژوهش خود تحت عنوان «مفهومی برای بهبود رفاه جامعه، شکوفایی و زندگی پایدار در شهر» به این نتایج دست یافت اثر شکوفایی شهرهای ساحلی و پایداری اجتماعی در آن‌ها را مورد بررسی قرار دادند نتایج نشان می‌دهد نقش اقتصادی، اجتماعی و جغرافیایی شهرهای ساحلی با توجه به ارائه دو محیط متفاوت دریا و خشکی می‌تواند در توسعه کیفیت زندگی و در نهایت شکوفایی شهروندان مؤثر باشد. جونز و همکاران (۲۰۱۵). در پژوهش خود تحت عنوان «مشارکت ذینفعان در انتخاب پروژه‌های حمل‌ونقل گامی به‌سوی شکوفایی شهری در کشورهای در حال توسعه» دریافتند که سیستم حمل‌ونقل شهری را به‌عنوان یکی از دستگاه‌های اصلی در توسعه زیرساخت‌های شهری مورد مطالعه قرار دادند و دریافتند یکی از مهم‌ترین سیستم‌ها برای دستیابی به شکوفایی شهری سیستم حمل‌ونقل آن هست. ایستید (۲۰۱۵). در پژوهش خود تحت «آیا کیفیت حکومت به معنای شکوفایی شهری است؟» در رویکردی متفاوت کیفیت حکمرانی را برای رسیدن به شکوفایی شهری مورد بررسی قرار داده است. از نظر او کیفیت حاکمیت اغلب با شکوفایی ملت‌ها، مناطق یا شهرها مرتبط است. کمانرودی و همکاران (۱۴۰۰) در پژوهشی با عنوان ارزیابی و رتبه‌بندی شکوفایی شهری محلات منطقه ۱۸ تهران ارائه می‌دهد. با استفاده از مدل تاکسونومی عددی و نرم‌افزارهای SPSS و GIS به تجزیه و تحلیل داده‌ها

پرداخته‌شده و نتایج نشان داده که این محدوده از نظر شکوفایی شهری در شرایط نامناسبی قرار دارد و این شرایط از فقدان سیاست و برنامه‌های تعادل بخشی فضایی توسعه و شکوفایی ناشی شده است. تهیه و اجرای برنامه یکپارچه موضوعی و موضعی شکوفایی با مشارکت شهروندان ضروری هست. سعید پور و همکاران (۱۴۰۱) نتایج نشان داده که بهبود فضایی و توزیع مناسب درآمدها، انسجام و مشارکت بیشتر، امکان دسترسی به پارک‌ها و خدمات آموزشی به شاخص بهره‌وری و کیفیت زندگی در سطح محلات پیشنهاد شده است. در پژوهشی جهانی و همکاران ۱۴۰۰ زیرا نتایج پژوهش نشان می‌دهد مناطق ۱ و ۲ شهر اردبیل به لحاظ برخورداری از شاخص شکوفایی شهری بر اساس مؤلفه کیفیت زندگی در وضعیت نسبتاً ضعیف و مناطق ۳ و ۴ در وضعیت ضعیف قرار دارند و با توجه به تمرکز امکانات در بخش‌های مرکزی شهر، از میزان شکوفایی شهری از مرکز شهر به طرف حاشیه در همه مناطق چهارگانه کاسته می‌شود. در نظریه شهرهای شکوفا مؤلفه‌های مختلفی عنوان شده‌اند که در این مقاله با توجه به وضع موجود و داده‌های میدانی (پرسشنامه‌ای) از شاخص‌های بهره‌وری، توسعه زیرساخت، کیفیت زندگی، عدالت اجتماعی و پایداری زیست‌محیطی برای رتبه‌بندی و سنجش شاخص‌های شکوفایی شهری در منطقه چهار (کم برخوردار)، مناطق نه (منطقه برخوردار) و یازده (در سطح متوسط) استفاده شده است و در نهایت شاخص‌ها شکوفایی شهری در جهت رسیدن به توسعه پایدار شهری در سه منطقه منتخب مورد ارزیابی قرار گرفته‌اند.

در گزارش ابتکار شکوفایی شهر-مفهوم سازی و کاربرد در سال ۲۰۱۸، شکوفایی شهری یک احساس امنیت اقتصادی-اجتماعی برای آینده نزدیک فردی و عمومی با تحقق سایر آرزوها و نیازها تعریف شده است (UN-Habitat, 2015:3). شکوفایی شهری از درون توسعه پایدار شکل گرفته است. توسعه پایدار، توسعه‌ای است که به بقای بشر و رفاه همه‌جانبه شهروندان می‌نگرد و با تمامی زنجیره‌ها، فرایندهای پویا، منابع انسان، منابع طبیعی و نظام سخت‌افزاری جامعه در تعامل است و درصدد ایجاد تعامل بین حال و آینده و انسان و طبیعت و عدالت و رفاه بین نسلی و درون نسلی است. در این راستا شاخص‌های شکوفایی شهری به ارزیابی پیشرفت حال و آینده شهرها در مسیر شکوفایی می‌پردازد (محمد یار زاده و شمس الهی، ۱۳۹۷، ۱۱۲)؛ مفهوم شکوفایی شهری دربرگیرنده ارتباط علی بین سلامت شهری و سلامت اکولوژیکی هست. درواقع آینده جوامع شهری به رفاه اکولوژیکی و شکوفایی شهری بستگی دارد (زیاری و همقدم، ۱۴۰۱: ۱۲۷). شکوفایی شهری سبب می‌شود تا رفاه شهری شکل بگیرد و در رفاه شهر کارکردهای قدرت شهری مانند حکمروایی خوب، برنامه‌ریزی شهری، قوانین و مقررات و

چهارچوب‌های نهادی تضمین می‌کنند که هیچ بعد خاصی از رفاه به ضرر شهروندان نخواهد بود. رفاه حجم بسیار بالایی از کالا و خدمات و پایه‌های اقتصادی قوی و بهره‌وری بالا را دارا هست. عمر جمعیت بالاست و تحصیل کرده هستند. زیرساخت‌های لازم موجود و به‌خوبی مدیریت می‌شوند. این شهرها دارای محیط‌های امن می‌باشند و نابرابری بسیار کم است (UN-Habitat, 2013, 6). شاخص رفاه شهر (CPI) شهر شکوفا با برنامه‌ریزی و راه‌حل‌های متنوع به بهبود عملکرد شهر و دستیابی به شکل پایدار شهری منجر می‌شود و رویکردی جامع و یکپارچه برای ارتقای رفاه اجتماعی و تحقق پایداری ارائه می‌دهد (گرمسیری نژاد و همکاران، ۱۴۰۱: ۱۹۰).

شکل ۱- شاخص‌های شکوفایی شهری

منابع: (محمدخانی و همکاران ۱۴۰۰: ۸۱).

مطابق نظرسنجی، زیرساخت‌ها به تربیت موجب بهبود رشد اقتصادی؛ تسهیل تحرک و جابه‌جایی، بهبود دسترسی به بهداشت و آموزش؛ بهبود کیفیت زندگی، هدایت گسترش فضایی، کیفیت محیط‌زیست؛ بهبود شرایط زاغه‌ها و کاهش فقر؛ و کاهش نابرابری فضای می‌شوند (احد نژاد و همکاران، ۱۴۰۰: ۱۳۱).

درواقع شاخص‌های شکوفایی شهری که توسط مطرح‌شده یک رویکرد نوآورانه است که معیارها و گفتمان سیاست‌گذاری را برای ترویج توسعه پایدار شهری باهم ترکیب می‌نماید که عبارتند از:

بهره‌وری: که به رشد اقتصادی و توسعه کمک می‌کند بیشتر شهرهای تولیدی قادرند با افزایش بازده تولید و گسترش درآمد از طریق محصولات و خدمات، استانداردهای زندگی را افزایش دهند. شهرداری با افزایش درآمد مشاغل

مناسب و فرصت‌های برابر بیشتری را در دستیابی به مسکن، تحصیلات، بهداشت و شبکه‌های زیرساختی در اختیار شهروندان خود قرار می‌دهد (پریزادی و همکاران، ۱۴۰۱: ۱۲۱).

کیفیت زندگی: که برای شکوفایی شهری ضروری است، هیچ اختلافی نظری وجود ندارد. کیفیت زندگی از طریق افزایش استفاده از فضاهای عمومی، حس انسجام اجتماعی و هویت مدنی را به بهبود و امنیت مال و جان مردم را تضمین می‌کند (سجادیان و همکاران، ۱۳۹۵: ۱۹۳).

پایداری محیطی: پایداری در نگهداری منابع برای حال و آینده از طریق استفاده بهینه از زمین و وارد کردن کمترین ضایعات به منابع تجدید ناپذیر مطرح است. شکوفایی و پایداری محیطی به‌طور اجتناب‌ناپذیری باهم در ارتباطاند (رباطی، ۱۳۹۴: ۲۵۷).

عدالت و مشارکت اجتماعی: کاهش محله‌های زاغه‌نشین و فراهم آوردن امکان مشارکت مدنی از جمله مواردی است که یک شهر شکوفا باید برای ساکنان خود فراهم کند، به‌نحوی که باعث فزونی بخشیدن به دامنه اختیارات، ایجاد محیط‌های توانمند ساز و رفع تبعیض اجتماعی می‌شود (گودرزی و همکاران، ۱۴۰۳: ۱۰).

۲. روش‌شناسی

این پژوهش از نظر هدف کاربردی و از نظر ماهیت و روش توصیفی - پیمایشی هست. جامعه آماری را مناطق چهار، نه و یازده شهرداری شهر مشهد تشکیل داده است. در این پژوهش به تناسب شرایط و زمینه‌های مختلف، از روش‌های کتابخانه‌ای و میدانی استفاده شده است. روش تحقیق بدنه اصلی هر پژوهش را تشکیل می‌دهد. بدین جهت در مرحله اول برای دستیابی به مبانی نظری و کسب اطلاعات، از روش کتابخانه‌های و اسنادی (کتب، مجلات، مقالات، آمارنامه‌ها و...) استفاده شده است؛ به‌طوری که در گام نخست با استفاده از مطالعات اسنادی و نتایج پژوهش‌های پیشین، پرسش‌نامه در پنج بخش عوامل بهره‌وری، توسعه زیر ساخت، کیفیت زندگی، عدالت اجتماعی، پایداری زیست محیطی در مجموع پنج شاخص و ۳۱ گویه تنظیم گردید که در جدول (۲) آمده است در گام بعد به منظور جمع‌آوری اطلاعات از پرسش‌نامه متشکل از سؤالات عمومی و تخصصی محقق ساخته، استفاده شد. سپس پرسش‌نامه‌ها در مناطق چهار، نه و یازده توزیع و اطلاعات مورد نیاز به دست آمد.

هدف اصلی این پژوهش، ارزیابی و مقایسه وضعیت شکوفایی شهری (Urban Vibrancy) در سه منطقه با ویژگی‌های کاملاً متفاوت از نظر تراکم، ساختار اقتصادی و سطح توسعه در کلان‌شهر مشهد است.

۲، ۱ مناطق انتخاب مناطق مورد مطالعه (مشهد)

انتخاب مناطق ۴، ۹ و ۱۱ مشهد مبتنی بر رویکرد «تضاد ساختاری (Structural Contrast)» بوده است تا بتوان تأثیر متغیرهای مستقل (تراکم، درآمد، زیر ساخت) را بر متغیر وابسته (شکوفایی شهری) به وضوح مشاهده

کرد. این انتخاب با استفاده از داده‌های رسمی شهرداری مشهد، نقشه‌برداری کاربری اراضی و سرشماری‌های مرکز آمار ایران (سال‌های ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۹) انجام شده است.

۲,۲ معیارهای کلیدی انتخاب:

۱- تفاوت در سطح توسعه و بافت: انتخاب مناطقی که نماینده بافت‌های قدیمی، در حال توسعه و توسعه‌یافته شهر باشند.

۲- اختلاف در شاخص‌های اقتصادی: پوشش دهی دامنه‌ای از سطوح درآمدی خانوار (پایین تا بالا).

۳- تنوع در تراکم جمعیت و فشارهای زیرساختی: انتخاب منطقه‌ای با فشردگی شدید (منطقه ۴) در مقابل مناطق با تراکم متعادل‌تر.

۲,۳ نقش هر منطقه در تحلیل تطبیقی:

- منطقه ۴ (نماینده فشردگی و محدودیت): بافت قدیمی‌تر، بالاترین تراکم جمعیتی در شهر و کمترین سرانه فضای سبز. این منطقه به عنوان یک چالشگاه برای ظرفیت زیرساختی شهر عمل می‌کند.

- منطقه ۹ (نماینده توسعه بر اساس مزیت رقابتی): منطقه‌ای که قطب علمی شهر محسوب می‌شود و دارای بالاترین تمرکز مراکز آموزشی عالی و زیرساخت‌های نوین حمل‌ونقل (مانند دسترسی به خطوط مترو) است.

- منطقه ۱۱ (نماینده تعادل شهری): منطقه‌ای که از نظر توسعه، وضعیتی متوسط رو به بالا داشته و غالباً به عنوان نمونه‌ای از توزیع نسبتاً عادلانه‌تر خدمات در سطح شهر شناخته می‌شود.

در (جدول ۱) با توجه به تعداد مناطق شهر مشهد از طریق نمونه‌گیری خوشه‌ای سه منطقه شهری که نماد مناطق توسعه بالا، توسعه متوسط و سطح توسعه پایین می‌باشد انتخاب و مورد مطالعه واقع شده است. در خصوص تعداد نمونه‌های مورد مطالعه در هر یک از مناطق از روش نمونه‌گیری طبقه‌ای با استفاده از فرمول کوکران استفاده شده است (معاونت برنامه‌ریزی و توسعه سرمایه انسانی شهرداری شهر مشهد، ۱۴۰۱)؛ و نمونه پژوهش ۳۸۴ نفر از شهروندان منطقه چهار (به عنوان منطقه کم برخوردار)، نه (به عنوان منطقه برخوردار) و یازده (متوسط توسعه) کلان‌شهر مشهد تعیین شدند که با توجه به تعداد پرسشنامه‌ها و جمعیت مناطق مورد نظر، این تعداد با استفاده از فرمول تناسب بین سه منطقه تقسیم شد، به این ترتیب که تعداد نمونه پژوهش در منطقه ۴، ۱۵۱ نفر و تعداد نمونه در منطقه ۹، ۱۱۳ نفر و منطقه ۱۱، ۱۱۹ نفر به تناسب وسعت و جمعیت انتخاب شدند. در مرحله تحلیل داده‌ها با استفاده از آزمون کرونباخ، آزمون فریدمن، آزمون کای اسکوتر در نرم‌افزار SPSS وضعیت شاخص‌های بهره‌وری، زیرساخت، کیفیت زندگی، عدالت اجتماعی، پایداری زیست‌محیطی در سه منطقه چهار، نه و یازده شهر مشهد مورد مقایسه قرار گرفت.

جدول ۱- دسته‌بندی مناطق شهرداری بر اساس میزان درآمدی

گروه درآمد	حداقل درآمد	حداکثر درآمد	مناطق	مناطق منتخب
درآمد پایین	۶۷۰۰۰۰۰۰۰۰	۲۴۸۰۰۰۰۰۰۰۰	۳، ۴، ۵، ۶، ۱۳	۴
درآمد متوسط	۲۴۸۰۰۰۰۰۰۰۰	۴۲۹۰۰۰۰۰۰۰۰	۲، ۷، ۸، ۱۰، ۱۱، ۱۲	۱۱
درآمد بالا	۴۲۹۰۰۰۰۰۰۰۰	۶۱۲۰۰۰۰۰۰۰۰	۹، ۱	۹

منابع: معاونت برنامه‌ریزی و توسعه سرمایه انسانی شهرداری شهر مشهد، ۱۴۰۱.

جدول ۲- ابعاد و شاخص‌ها و معیارهای سنجش شکوفایی شهری

ابعاد	شاخص	معیارهای سنجش	منابع
بهره‌وری	نیروی انسانی	پیری جمعیت، وضعیت اشتغال	عظیمی و همکاران، ۱۳۹۲
	سرمایه	افزایش درآمد، بازاریابی و وجود بسترهای سرمایه‌گذاری	علوی و همکاران، ۱۳۹۹ گودرزی و همکاران، ۱۴۰۳
توسعه زیرساخت	زیرساخت مسکن	مسکن مناسب، دسترسی به آب مناسب، دسترسی به بهداشت و درمان مناسب، دسترسی به برق	حیب پور و همکاران، ۱۴۰۳ Safaeepour et al, 2017
	زیرساخت اجتماعی	تراکم پزشک، دسترسی به کتابخانه‌های عمومی، دسترسی به مساجد و مراکز فرهنگی، دسترسی به مراکز خرید، دسترسی به مراکز تفریحی و اوقات فراغت، دسترسی به امکانات ورزشی، دسترسی به پارک‌های شهری	
	زیرساخت فناوری اطلاعات و ارتباطات	دسترسی به اینترنت، دسترسی به گوشی هوشمند	
	تحرک و جابه‌جایی شهری	شبکه حمل‌ونقل عمومی، شبکه معابر و پیاده‌روها، پارکینگ‌های عمومی، ایستگاه‌های دوچرخه	

UN-Habitat,2013 حبیب پور و همکاران، ۱۴۰۳ پری‌زادی و حسین‌خانی، ۱۴۰۰	نرخ امید به زندگی، نرخ مرگ‌ومیر کودکان، نرخ مرگ‌ومیر مادران باردار، پوشش واکسیناسیون	سلامت	کیفیت زندگی
	نرخ سواد، متوسط تحصیلات، تحصیلات دانشگاهی	تحصیلات	
	نرخ قتل، نرخ سرقت	امنیت	
	دسترسی به فضای باز عمومی، دسترسی به فضای سبز	فضای عمومی	
مالک شاهی و وکیلی، ۱۳۹۶ موسوی، ۱۳۹۱ Havrey,2000	ضریب جینی، نرخ فقر	برابری اقتصادی	عدالت اجتماعی
	خانوارهای حاشیه‌نشین، بیکاری جوانان	وضعیت اجتماعی	
	اختلاط کاربری‌ها، مبلمان شهری و زیبایی بصری، روشنایی فضای عمومی	تنوع شهری	
صیدایی و همکاران، ۱۳۹۷ Yigitcanler et al,2015	تعداد ایستگاه‌های کنترل آلودگی هوا، درصد انتشار گاز دی‌اکسید کربن	کیفیت هوا	پایداری زیست محیطی
	جمع‌آوری زباله جامد، تصفیه فاضلاب، بازیافت زباله	مدیریت پسماند	
	توزیع انرژی تجدیدپذیر	انرژی پایدار	

۴,۲. محدود مورد مطالعه

شهر مشهد، به عنوان دومین کلان شهر پرتراکم ایران، با وسعت تقریبی ۳۵۱۴۷ هکتار و جمعیتی بالغ بر ۳ میلیون نفر (بر اساس آخرین سرشماری رسمی)، بستر این پژوهش است. تمرکز اصلی بر سه منطقه منتخب است که تفاوت‌های ساختاری آن‌ها ماهیت مقایسه‌ای تحقیق را تقویت می‌بخشد. (فیروزی و همکاران، ۱۳۹۸).

• مشخصات آماری مناطق منتخب

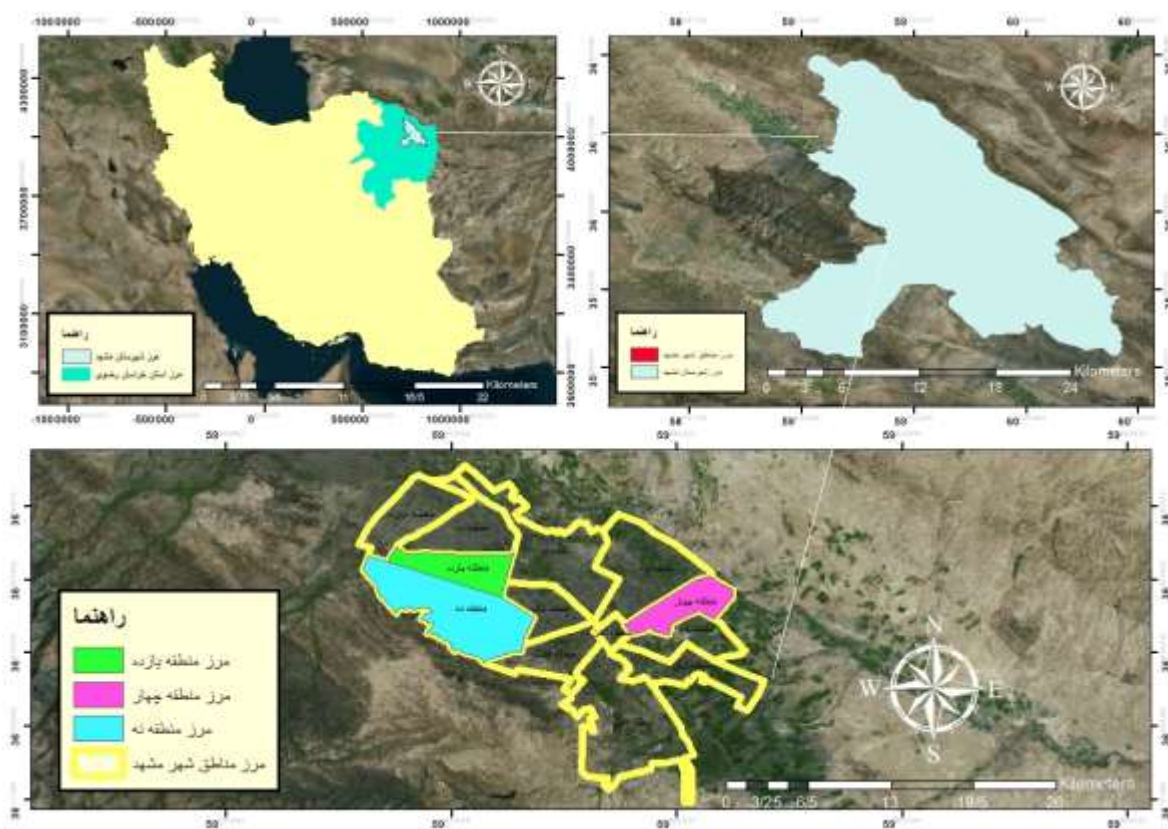
شاخص آماری منطقه ۴ منطقه ۹ منطقه ۱۱، جمعیت (تخمینی ۱۳۹۹) ۲۷۹۰۰۰ نفر، ۳۲۷،۰۰۰ نفر ۲۰۲،۰۰۰ نفر تراکم جمعیت (نفر/هکتار) ۲۰۷~ (بسیار بالا) ۷۳،۵~ (متوسط/پایین) ۱۳۱،۵~ (متوسط) کاربری غالب مسکونی متراکم، تجاری فرعی آموزشی، مسکونی، اداری مسکونی، تجاری، خدمات عمومی وضعیت زیر ساخت محدود و قدیمی توسعه یافته و نوین متوسط و در حال نوسازی

• تحلیل کیفی ویژگی‌های منطقه‌ای

منطقه چهارم (نقطه فشار شهری): این منطقه به شدت تحت فشار ناشی از فرسودگی کالبدی و فقدان فضاهای باز عمومی قرار دارد. میانگین اندازه قطعات زمین کوچک و نفوذپذیری وسایل نقلیه در آن بسیار پایین است. به دلیل تراکم بالا، هزینه‌های خدمات شهری (مانند جمع‌آوری زباله و مدیریت ترافیک) در واحد نفر به مراتب بالاتر از مناطق دیگر است.

منطقه نهم (هاب علمی و نفوذ سرمایه): منطقه ۹ به دلیل استقرار پردیس‌های دانشگاهی، سطح تحصیلات عمومی بالاتری دارد که این امر بر بهره‌وری اقتصادی تأثیر مستقیم گذاشته است. تمرکز مراکز تصمیم‌گیری محلی و زیرساخت‌های مدرن (مانند دسترسی به خطوط حمل و نقل سریع) ویژگی اصلی آن است.

منطقه یازدهم (توازن نسبی): این منطقه به دلیل سابقه توسعه شهری متوازن‌تر، توانسته است تعادل بهتری میان فضاهای مسکونی و تجاری ایجاد کند. این تعادل منجر به توزیع عادلانه‌تر خدمات اجتماعی و فرهنگی شده است، هرچند درآمد متوسط خانوار در آن به دلیل ورود سرمایه‌های جدید در حال افزایش است.

شکل ۲- محدوده مورد مطالعه، ترسیم: نگارندگان

۳. یافته‌ها

۱.۳. اطلاعات تهیه شده از شهروندان

روش تحقیق از نوع توصیفی-تحلیلی با رویکرد کمی مبتنی بر مدل‌سازی شاخص مرکب (Composite Index Modeling) است.

• تعریف و توسعه شاخص‌ها و گویه‌ها

همانطور که اشاره شد، مدل شکوفایی شهری با استفاده از ۵ شاخص اصلی و ۲۶ گویه کمی‌سازی شده است. این گویه‌ها بر اساس ادبیات موجود در زمینه توسعه شهری پایدار (مانند مدل‌های UNEP و OECD) و بومی‌سازی شده برای شرایط مشهد تعریف شدند.

برای شناخت میزان شاخص‌های شکوفایی شهری در مناطق چهار، نه و یازده کلان‌شهر مشهد، از پنج شاخص و ۲۶ گویه استفاده شده است؛ که نتایج آن در ادامه آمده است. طبق جدول ۴ ملاحظه می‌شود که در منطقه چهار گویه‌های شاخص بهره‌وری از میانگین کمتر از سه برخوردار بوده و در وضعیت مطلوبی قرار نداشته است و یافته‌ها در منطقه نه و یازده نشان می‌دهد بیشترین میانگین بهره‌وری به ترتیب مربوط به گویه اشتغال برابر با ۲,۷۲ و ۳,۳۱ درصد بوده است. در منطقه چهار در شاخص زیرساخت‌ها میانگین گویه دسترسی به گوشی هوشمند با میانگین برابر ۴,۲۳ و دسترسی به پارکینگ با میانگین ۱,۵۹ به ترتیب از بیشترین و کمترین میانگین برخوردار بوده است درحالی‌که مطابق جدول به دست آمده در منطقه نه و یازده تمامی گویه شاخص زیرساخت از وضعیت مناسبی برخوردار می‌باشند. میزان رضایت شهروندان از شاخص کیفیت زندگی نیز نشان می‌دهد امید به زندگی در منطقه چهار با میانگین ۳,۷۲ و دسترسی به فضاهای عمومی با میانگین ۳,۲۹ از وضعیت نسبتاً مطلوبی برخوردار هست این در حالی است که میانگین شاخص کیفیت زندگی در منطقه نه بیشتر از میانگین سه بوده است و این بیانگر رضایت شهروندان از شاخص کیفیت زندگی در این منطقه هست. در این میان در منطقه یازده کمترین میانگین مربوط به گویه میزان قتل و ناامنی برابر ۱,۰۳ بوده و سایر گویه‌های شاخص کیفیت زندگی در این منطقه از وضعیت مطلوبی برخوردار بوده‌اند. در گویه شاخص عدالت شمول اجتماعی اختلاط کاربری، توزیع عادلانه خدمات، عدالت در توزیع مبلمان منطقه یازده در شرایط مطلوب‌تری واقع شده است و پس از آن منطقه نه در وضعیت بهتری قرار دارد این در حالی است که شهروندان ساکن در منطقه چهار

از گویه های اختلاط کاربری، توزیع عادلانه خدمات، عدالت در توزیع مبلمان ناراضی بوده و شرایط را ناعادلانه و نابرابر دانسته‌اند. میانگین گویه ها در شاخص پایداری زیست‌محیطی نیز نشان می‌دهد که شهروندان منطقه چهار از آلودگی صوتی و سروصدا، مدیریت پسماند، دسترسی به سطل‌های زباله، دسترسی به آب سالم احساس رضایت کمتری داشته‌اند. مطابق یافته‌ها گویه های شاخص پایداری زیست‌محیطی در منطقه نه و یازده از وضعیت مطلوبی برخوردار بوده و شهروندان ساکن در این محدوده‌ها از وضعیت آن احساس رضایت بیشتری داشته‌اند.

جدول ۳- میانگین آماره‌های توصیفی شاخص‌های شکوفایی شهری

شاخص	گویه ها	منطقه ۴		منطقه ۹		منطقه ۱۱	
		میانگین	واریانس	میانگین	واریانس	میانگین	واریانس
شهرداری	میزان درآمد	۱,۳۴	۰,۸۴۱	۱,۱۴	۰,۱۲۳	۱,۳۳	۰,۲۲۲
	وضعیت اشتغال	۱,۸۳	۱,۲۰۶	۲,۷۲	۰,۷۷۶	۳,۳۱	۰,۲۶۷
	بازاریابی و وجود بسترهای سرمایه‌گذاری	۱,۱۱	۰,۰۹۵	۱,۲۹	۰,۲۰۹	۱,۰۱	۰,۰۰۸
	دسترسی به پارک‌ها وفضای سبز	۳,۷۲	۰,۲۱	۴,۹۴	۰,۰۵۹	۴,۶۶	۰,۲۲۸
کمیته شهروندان	کیفیت ظاهری و آموزشی مدارس	۳,۰۰	۰,۵۶۰	۴,۵۱	۰,۵۰۲	۴,۰۰	۰,۰۰۰
	دسترسی به اماکن آموزشی	۳,۲۸	۰,۵۱۲	۴,۶۴	۰,۲۳۳	۴,۰۱	۰,۰۰۱
	وضعیت دسترسی به اماکن مذهبی	۳,۹۹	۰,۰۱۳	۴,۵۸	۰,۴۹۷	۳,۶۷	۰,۲۲۲
	وضعیت مراکز تجاری	۳,۹۸	۰,۰۱۲	۴,۵۶	۰,۴۹۸	۳,۶۶	۰,۲۲۵
	دسترسی به کتابخانه	۲,۲۸	۰,۲۱۵	۴,۶۴	۰,۳۵۸	۴,۰۰	۰,۰۰۰
	دسترسی به اماکن ورزشی	۲,۴۴	۰,۵۴۱	۴,۷۰	۰,۲۱۲	۴,۰۱	۰,۶۶۹

۰,۲۲۲	۳,۶۷	۰,۲۱۱	۴,۶۹	۰,۶۸۵	۳,۱۵	دسترسی به اینترنت	
۰,۲۳۶	۳,۶۸	۰,۶۰۲	۴,۵۸	۰,۲۱۵	۴,۲۳	دسترسی به گوشی هوشمند	
۰,۲۳۴	۳,۶۴	۰,۲۱۲	۴,۷۰	۱,۰۵	۳,۷۲	وضعیت حمل و نقل همگانی	
۰,۰۰۸	۳,۹۹	۰,۳۵۸	۴,۶۴	۰,۵۴۶	۱,۵۹	دسترسی به پارکینگ	
۰,۲۴۷	۴,۶۵	۰,۲۱۲	۴,۷۰	۱,۱۸	۳,۰۱	کیفیت مصالح	
۰,۲۲۸	۴,۶۶	۰,۰۵۹	۴,۰۶	۰,۷۰۲	۲,۲۸	دسترسی به مراکز تفریحی	
۰,۲۲۵	۴,۳۴	۰,۳۷۲	۳,۴۲	۰,۲۴۲	۳,۲۸	شبکه معابر	
۰,۲۲۸	۴,۶۶	۰,۲۷۸	۴,۸۱	۰,۲۶۹	۲,۶۰	دسترسی به ایستگاه کالنتری	
۰,۲۲۲	۴,۳۳	۰,۲۷۲	۴,۱۸	۰,۱۳۵	۳,۸۴	دسترسی مراکز آتش نشانی	
۰,۰۴۲	۴,۹۷	۰,۱۸۴	۴,۰۶	۰,۲۱۵	۳,۷۲	امید به زندگی	کیفیت زندگی
۰,۷۰۳	۲,۰۳	۰,۸۳۲	۳,۳۴	۰,۸۰۸	۲,۵۶	سرقت و دزدی	
۰,۰۴۲	۱,۰۳	۰,۶۲۵	۲,۴۵	۰,۴۳۷	۲,۸	میزان قتل و ناامنی	
۰,۷۰۳	۴,۰۳	۰,۴۷۹	۴,۴۲	۳,۴۳	۲,۴۸	میزان تحصیلات	
۰,۲۲۵	۴,۶۶	۰,۲۱۲	۴,۷۰	۰,۴۸۸	۳,۲۹	دسترسی به فضاهای عمومی	
۰,۲۵۰	۴,۳۱	۰,۳۰۱	۳,۹۵	۱,۴۰	۳,۰۰	اختلاط کاربری	عدالت و شمول اجتماعی
۰,۲۲۸	۴,۶۶	۰,۶۰۹	۴,۵۲	۱,۲۴	۲,۸۷	توزیع عادلانه خدمات	
۰,۸۸۳	۴,۳۳	۰,۰۵۹	۴,۰۶	۰,۴۰۹	۲,۸۶	عدالت در توزیع مبلمان	
۰,۳۰۳	۱,۳۷	۱,۴۵	۳,۱۶	۱,۳۹	۳,۵۵	آلودگی صوتی و سروصدا	پایداری زیست محیطی
۰,۲۳۶	۴,۳۲	۰,۳۰۱	۴,۰۵	۰,۷۰۶	۲,۵۵	مدیریت پسماند	
۰,۲۴۷	۴,۶۵	۰,۶۰۹	۳,۴۸	۱,۰۱	۲,۱۷	دسترسی به سطوح زباله	

دسترسی به آب سالم	۲,۴۴	۰,۵۶۸	۴,۷۵	۰,۳۱۳	۴,۶۶	۰,۲۲۸
-------------------	------	-------	------	-------	------	-------

۲,۳. عوامل مؤثر بر میزان پایایی شاخص‌های شکوفایی شهری در مناطق ۴، ۹ و ۱۱ کلان‌شهر مشهد

ضریب همبستگی آلفای کرونباخ نوعی اندازه پایایی ثبات درونی^۱ است. استفاده از ضریب آلفای کرونباخ، معمول‌ترین روش محاسبه پایایی است و از بقیه روش‌ها بیشتر گزارش شده است. قاعده کلی این است که مقدار آلفای کرونباخ یک مقیاس باید حداقل ۰,۷۰ باشد. به بیان دیگر چنانچه مقیاسی دارای میزان آلفای کرونباخ ۰,۷ و بالاتر باشد، می‌توان گفت که دارای پایایی است (کریمی، ۱۳۹۴: ۱۸۲). همان‌طور که در جدول (۳) مشاهده می‌شود ابزار تحقیق از پایایی مطلوبی در سه مناطق موردنظر برخوردار است. روایی صوری و محتوایی ابزار با استفاده از نظر متخصصین شهرسازی و آمار تأیید شد. پایایی درونی پرسشنامه‌های مورد استفاده برای سنجش ادراکات (مانند کیفیت زندگی و عدالت) با استفاده از آلفای کرونباخ محاسبه شد که مقدار کلی آن ۰,۸۴ به دست آمد، که نشان‌دهنده پایایی مطلوب ابزار است.

جدول ۴- ضرایب آلفای کرونباخ متغیرهای تحقیق

محل سکونت	شاخص‌های پژوهش	مجموع	تعداد سؤالات	ضریب آلفای کرونباخ
منطقه ۴	بهره‌وری	۱۵۱	۳	۰,۹۲۰
	زیرساخت		۱۵	
	کیفیت زندگی		۵	
	عدالت اجتماعی		۳	
	پایداری زیست‌محیطی		۴	
منطقه ۹	بهره‌وری	۱۱۳	۳	۰,۹۲۶
	زیرساخت		۱۵	
	کیفیت زندگی		۵	
	عدالت اجتماعی		۳	
	پایداری زیست‌محیطی		۴	

¹ INTERNAL CONSISTENCY RELIABILITY

منطقه ۱۱	بهره‌وری	۱۱۹	۳	۰,۸۲۱
	زیرساخت		۱۵	
	کیفیت زندگی		۵	
	عدالت اجتماعی		۳	
	پایداری زیست‌محیطی		۴	

۳,۳. رتبه‌بندی شکوفایی شهری در مناطق مشهد

برای رتبه‌بندی وضعیت شاخص‌های مربوط به شکوفایی شهری از آزمون فریدمن استفاده شده است. آزمون فریدمن^۱ برای طرح‌های درون‌گروهی (نمونه‌های وابسته) مناسب است. این آزمون تعمیم‌یافته آزمون ویلکاکسون بوده و معادل نا پارامتریک آزمون اندازه مکرر^۲ شناخته می‌شود. نتایج مطابق با جدول شماره ۸ و ۹ نشان می‌دهد در منطقه ۴، شاخص زیرساخت با میانگین رتبه‌ای ۴,۲۰ و شاخص بهره‌وری با میانگین ۱,۰۶ به ترتیب دارای بیشین و کمترین رتبه بوده‌اند. در منطقه ۹، شاخص زیرساخت با بیشترین میانگین رتبه‌ای برابر ۴,۸۸ در جایگاه اول است همچنین شاخص بهره‌وری در رتبه پنجم قرار دارد با میانگین رتبه ۱,۰۰ است. در این میان وضعیت شاخص‌ها در منطقه ۱۱ نیز بیانگر آن است که بیشترین رتبه مربوط به شاخص عدالت اجتماعی با میانگین رتبه‌ای ۴,۶۳ سپس رتبه دوم شاخص زیرساخت با میانگین رتبه‌ای برابر بوده و شاخص بهره‌وری نسبت به سایر شاخص‌ها از رتبه پایین‌تری در تمام مناطق برخوردار هست.

جدول ۵- نتایج میانگین رتبه‌ای شاخص‌های شکوفایی شهری

محل سکونت	شاخص‌های پژوهش	میانگین رتبه	رتبه
منطقه ۴	زیرساخت	۴,۲۰	۱
	کیفیت زندگی	۳,۵۷	۲
	عدالت اجتماعی	۳,۵۳	۳

^۱ FRIEDMAN

^۲ REPEATED MEASURES

۴	۲,۶۴	پایداری زیست محیطی	منطقه ۹
۵	۱,۰۶	بهره‌وری	
۱	۴,۸۸	زیرساخت	
۲	۳,۷۷	عدالت اجتماعی	
۳	۲,۷۳	پایداری زیست محیطی	
۴	۲,۶۲	کیفیت زندگی	منطقه ۱۱
۱	۱,۰۰	بهره‌وری	
۱	۴,۶۳	عدالت اجتماعی	
۲	۴,۳۴	زیرساخت	
۳	۲,۶۶	پایداری زیست محیطی	
۴	۲,۳۷	کیفیت زندگی	
۵	۱,۰۵	بهره‌وری	

جدول ۶- نتایج اماره آزمون فریدمن

محل سکونت تست آماره آزمون فریدمن

۱۵۱	تعداد	منطقه ۴
۳۶۱,۴۲۶	کای اسکوئر	
۴	درجه آزادی	
۰,۰۰۰	سطح معنی داری	
۱۱۳	تعداد	منطقه ۹
۳۸۸,۸۰۴	کای اسکوئر	
۴	درجه آزادی	
۰,۰۰۰	سطح معنی داری	
۱۱۹	تعداد	منطقه ۱۱
۴۲۷,۱۳۹	کای اسکوئر	
۴	درجه آزادی	

سطح معنی داری	۰,۰۰۰
------------------	-------

۴,۳. مقایسه شکوفایی شهری در مناطق ۴، ۹ و ۱۱ کلان شهر مشهد

مقایسه شاخص های شکوفایی شهری در سه منطقه، ۴، ۹ و ۱۱ در شهر مشهد با استفاده از آزمون تک متغیری مجذور کای (آزمون خی دو یا کای اسکوتر).

نتایج آزمون برازندگی مجذور کای نشان می دهد، مقدار مجذور کای به دست آمده از شاخص بهره وری در منطقه یازده برابر با ۱۳۱,۷ و شاخص زیرساخت برابر ۷۴,۸ هست. یافته ها نشان می دهد تمام شاخص ها در سطح خطای کمتر از ۰,۰۵ معنی دار شده است و در منطقه ۹ شاخص بهره وری برابر با ۲۴,۰۹ و شاخص زیرساخت برابر با ۱۲۵,۵ است، در منطقه چهار نیز شاخص بهره وری برابر ۸۸,۷۰۲ و شاخص زیرساخت برابر با ۱۳۸,۳۷ به دست آمده است و هم چنین تمام شاخص ها در سطح خطای کمتر از ۰,۰۵ قرار گرفته اند. مقایسه فراوانی طبقات طبق جدول (۳) نتایج نشان می دهد بین فراوانی مشاهده شده و مورد انتظار تفاوت بسیاری وجود دارد. فراوانی به دست آمده در طبقات زیاد و خیلی زیاد بیشتر از طبقات کم و خیلی کم است که گویای این است که از نظر پاسخگویان شاخص بهره وری، زیرساخت، کیفیت زندگی، عدالت اجتماعی، پایداری زیست محیطی بر شکوفایی شهری در دو منطقه یازده و نه در کلان شهر مشهد بسیار تأثیرگذار بوده است؛ اما در منطقه چهار فراوانی به دست آمده در طبقات کم و خیلی کم و متوسط بیشتر از طبقات زیاد و خیلی زیاد هست. مجموع شاخص ها نشان می دهد در رابطه با شاخص شکوفایی منطقه چهار در وضعیت مطلوبی قرار نداشته و بیش از دو منطقه دیگر نیازمند توجه است.

جدول ۷- نتایج مقادیر آزمون برازندگی مجذور کای

محل سکونت منطقه ۱۱	تست آماره	شاخص های شکوفایی شهری در محدوده مناطق ۴، ۹، ۱۱			
		بهره وری	زیرساخت	کیفیت زندگی	عدالت اجتماعی
	کای اسکوتر	۱۳۱,۷۲ ۳	۷۴,۸۴۰	۳۷,۰۶۷	۰,۰۶۷
	درجه آزادی	۳	۲	۳	۲

سطح معنی داری	۰,۰۰۰	۰,۰۰۰	۰,۰۰۰	۰,۰۰۰	۰,۰۰۰	
کای اسکوتر	۲۴,۰۹۷	۱۲۵,۵۴۹	۹۳,۳۳۶	۹۳,۳۳۳	۱۱۸,۲۱۲	منطقه ۹
درجه آزادی	۳	۲	۳	۲	۲	
سطح معنی داری	۰,۰۰۰	۰,۰۰۰	۰,۰۰۰	۰,۰۰۰	۰,۰۰۰	
کای اسکوتر	۸۸,۷۰۲	۱۳۸,۳۷	۵۲,۰۰۷	۴۵,۴۹۰	۷۸,۷۰۹	منطقه ۴
درجه آزادی	۴	۸	۵	۵	۵	
سطح معنی داری	۰,۰۰۰	۰,۰۰۰	۰,۰۰۰	۰,۰۰۰	۰,۰۰۰	

۴. بحث

همان‌طور که پیش‌تر نیز اشاره گردید موضوع شکوفایی شهری و به‌کارگیری آن در نظام برنامه‌ریزی شهری به‌عنوان جدیدترین معیار سنجش و رتبه‌بندی شهرها که درنهایت به ارتقا وضع شهر می‌انجامد از اهمیت بسزایی برخوردار است و از آنجایی که شهر مشهد با معضل افزایش جمعیت شهری و مشکلات ناشی از آن در زمینه اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی مواجه است تجدیدنظر در رویکردهای کلان مدیریتی و به‌کارگیری ابزارها و روش‌های جدید در برنامه‌ریزی برای دستیابی و ارتقا شکوفایی شهری موردتوجه واقع می‌شود ازاین‌رو پژوهش حاضر باهدف بررسی شاخص‌های شکوفایی شهری در شهر مشهد انجام شده است و برای دستیابی به نتایج آزمون کرونباخ، آزمون فریدمن، آزمون کای اسکوتر در نرم‌افزار SPSS به‌کاررفته شده است. یافته‌ها نشان می‌دهد شاخص بهره‌وری نقش مهمی در تحقق شکوفایی شهری ایفا می‌نماید درحالی که از وضعیت مطلوبی برخوردار نیست و ازاین‌جهت می‌توان گفت با پژوهش عباسی در سال (۱۴۰۱) هم‌راستا هست زیرا او نیز در پژوهش خود به این نتایج دست‌یافت که شاخص بهره‌وری در اثرگذاری در پایداری اجتماعی و شکوفایی شهری بیش از سایر شاخص‌ها می‌تواند نقش مؤثری ایفا می‌نماید. پژوهش پیتمن و همکاران در سال (۲۰۱۹) نیز نشان می‌دهد نقش اقتصادی یک شهر می‌تواند در شکوفایی بیشتر آن مؤثر باشد و ازاین‌جهت با پژوهش حاضر در یک راستا هست خزاعی نژاد (۱۴۰۰). در پژوهش خود پس از شناسایی پیشران‌های اثرگذار بر تحقق شکوفایی شهری در شهر بجنورد به این نتایج دست‌یافت که متغیر فناوری اطلاعات و ارتباطات به‌عنوان پیشرانی با بیش‌ترین تأثیرگذاری و کمترین وابستگی و متغیرهای قدرت اقتصادی، وضعیت اقتصادی، وضعیت اشتغال، زیرساخت مسکن، زیرساخت‌های اجتماعی، سلامت و

بهداشت، امنیت، فضای عمومی، مدیریت پسماند و انرژی پایدار پیشران‌هایی با بیش‌ترین اثرگذاری می‌باشند. در مقاله علوی و همکاران (۱۳۹۹) نیز همانند پژوهش حاضر مقایسه و سنجشی میان مناطق آن صورت گرفت نتایج حاصل از پژوهش آنان نیز نشان داد در بسیاری از مناطق شهری تهران فارغ از برخوردار و غیر برخوردار آن در سه بعد شکوفایی شهری شامل کیفیت زندگی، عدالت اجتماعی و پایداری زیست‌محیطی وضعیت نامناسبی برقرار است و از این جهت با مقاله حاضر که مناطق برخوردار آن از وضعیت عدالت در آن احساس رضایت داشته‌اند در یک راستا نیست در پژوهش‌های خارجی وانگ (۲۰۱۵) نتیجه می‌گیرد که از میان شاخص‌های شکوفایی شناسایی شده توسط هایتات، با ظهور مسائل مربوط به سیاست‌های جدید و داده‌های باکیفیت بالاتر این شاخص‌ها نیز تغییر خواهند یافت و جای خود را به شاخص‌های دیگری خواهند داد و بر این اساس می‌توان گفت با شناسایی شاخص‌های جدید نتایج این پژوهش نیز متفاوت خواهد شد.

آریما در پژوهش خود به این نتیجه رسید که در بین انواع مؤلفه‌های زیرساختی، مؤلفه ارتباطات از راه دور به عنوان توسعه‌یافته‌ترین زیرساخت در شهرهای آفریقا شناخته شده است که در هدایت رشد شهری، افزایش کیفیت محیط‌زیست، بهبود زاغه‌نشینی و افزایش امنیت برای شکوفایی شهری مؤثر می‌باشد وانگ و همکاران (۲۰۱۸) نتایج تحقیق آنان نیز نشان می‌دهد در میان شاخص‌های شکوفایی شهری شاخص رشد اقتصادی از اهمیت بسزایی برخوردار بوده است که با توسعه مسکن عمومی در یک شهر علاوه بر ادغام اجتماعی افراد می‌توان منجر به رشد اقتصادی یک شهر نیز گردید و شکوفایی و رشد فراگیر شهری را به دست آورد.

۵. نتیجه‌گیری

مدل شکوفایی شهری مسأله‌ای چندوجهی است. شکوفایی نمادی از سطح توسعه‌یافتگی و حرکت هوشمندانه‌ای است که زوایای مختلف سیستم شهری از جمله پایداری اجتماعی را تحت تأثیر قرار می‌دهد. هدف پژوهش حاضر بررسی وضعیت شاخص‌های شکوفایی شهری در مناطق چهار، نه و یازده شهر مشهد بوده است. نتایج آزمون‌ها نشان می‌دهد که منطقه نه و یازده از وضعیت مناسبی به لحاظ شکوفایی شهری برخوردار بوده‌اند. این دو منطقه به‌خصوص منطقه نه جزوه مناطق خوب و مرفه شهر مشهد محسوب می‌گردند در حالی که منطقه چهار به لحاظ شاخص شکوفایی شهری در وضعیت مطلوبی قرار نداشته است این تفاوت مکانی و افتراق فضایی در مناطق شهری

مشهد نشان‌دهنده عدم تعادل در شکوفایی شهری در سیستم فضایی شهر مشهد است. نتایج آزمون‌ها حاکی از آن است که وضعیت شاخص شکوفایی به لحاظ بهره‌وری در هر سه منطقه در وضعیت مطلوبی قرار نگرفته است و نیازمند توجه به وضعیت اشتغال، نرخ بیکاری، کمبود درآمد است. این در حالی است که وضعیت زیرساخت‌ها در مناطق نه و یازده از شرایط بسیار مطلوبی برخوردار بوده و رسایت شهروندان ساکن در این مناطق را به دنبال داشته است. نتایج آزمون فریدون نیز بیانگر آن است که در میان شاخص‌ها به تفکیک در هر یک از مناطق شاخص زیرساخت در منطقه چهار و نه شاخص عدالت در منطقه یازده نسبت به دیگر شاخص‌ها در این محدوده‌ها از رتبه مطلوب‌تری برخوردار بوده است. به‌طورکلی می‌توان نتیجه گرفت به لحاظ دستیابی به شکوفایی شهری منطقه نه در رتبه اول، منطقه یازده در رتبه دوم منطقه چهار در رتبه سوم قرار می‌گیرد با توجه به یافته‌های به‌دست‌آمده برای دستیابی به شکوفایی شهری در شهر مشهد پیشنهاد می‌گردد در رابطه با بعد بهره‌وری، ایجاد اشتغال جوانان مدنظر ویژه قرار گیرد بدیهی است ایجاد اشتغال، وضعیت اقتصادی، برابری اقتصادی و وضعیت اجتماعی بر جامعه تأثیر می‌گذارد؛ از این‌رو سرمایه‌گذاری در آن دارای اثرات کلان بر شاخص‌های دیگر نیز هست. علاوه بر آن پیشنهاد می‌گردد مناطقی مانند منطقه چهار که در هیچ‌یک از ابعاد در وضعیت مطلوبی قرار نگرفته‌اند موردتوجه بیشتری واقع شوند. بدیهی است توجه کردن به این موضوعات، مطالعه و بررسی‌های تکمیلی در این زمینه نقش بسزایی در بهبود و ارتقای شکوفایی شهری در تمام نقاط شهری مشهد خواهد داشت.

نتایج این تحقیق به وضوح نشان می‌دهد که شکوفایی شهری در مشهد یک پدیده ناهمگون است که به شدت تحت تأثیر ساختار کالبدی (تراکم) و بنیه اقتصادی (درآمد) قرار دارد. منطقه ۴ به عنوان یک «منطقه آسیب‌پذیر ساختاری» شناسایی شده که نیاز به مداخله سیستمی دارد.

اختلافات مشاهده شده بین مناطق ۹) بالاترین (۴) پایین‌ترین (عمدتاً ناشی از چرخه معیوب زیرساخت ضعیف و درآمد پایین در منطقه ۴ است. در این منطقه، کیفیت زندگی پایین ریشه در کمبود ظرفیت پارکینگ، تراکم پیاده‌راه و آلودگی دارد.

برخلاف انتظار اولیه، منطقه ۱۱ با وجود درآمد متوسط، به دلیل توزیع بهتر فضاهای عمومی و خدمات اجتماعی، نمره بالایی در کیفیت زندگی و عدالت کسب کرده است. این امر نشان می‌دهد که سیاست‌های محلی در این منطقه تا حدی توانسته است اثرات منفی ناشی از درآمد پایین‌تر نسبت به منطقه ۹ را تعدیل کند.

۱,۵. پیشنهادات سیاستی تقویت شده (پاسخ به نیازهای خاص هر منطقه)

بر اساس تحلیل تطبیقی و رفع ایرادات داور مبنی بر لزوم ارائه راهکارهای اجرایی تر، پیشنهادات به سه دسته تفکیک شدند:

الف) مداخلات فوری در منطقه ۴ (تأکید بر زیرساخت و بهره‌وری:

۱. تزریق زیرساخت حمل و نقل: اجرای طرح‌های نفوذپذیر با استفاده از حمل و نقل عمومی الکتریکی در معابر اصلی و ایجاد پارکینگ‌های چندطبقه در حاشیه منطقه برای کاهش بار ترافیکی داخلی.

۲. تغییر کاربری تشویقی: ارائه مشوق‌های مالیاتی برای تبدیل واحدهای مسکونی بلااستفاده به کاربری‌های خدماتی با ارزش افزوده پایین (مانند مهدکودک‌ها یا دفاتر خدماتی محلی) جهت بهبود بهره‌وری اقتصاد.

ب) مداخلات در منطقه ۹ (تأکید بر پایداری و جلوگیری از تمرکز بیش از حد:

۱. حفظ تعادل زیست‌محیطی: با توجه به تراکم پایین‌تر در این منطقه، اجرای برنامه‌های سختگیرانه‌تر برای کنترل آلودگی صوتی ناشی از تردد دانشجویان و مراکز آموزشی.

۲. ارتقاء عدالت فضایی: توزیع فضاهای سبز توسعه‌یافته به سمت حاشیه منطقه ۹ برای جلوگیری از تبدیل شدن این منطقه به یک جزیره توسعه یافته‌ای که خدماتش صرفاً برای نخبگان قابل دسترسی است.

ج) مداخلات در منطقه ۱۱ (تأکید بر پایداری درآمد

۱. توسعه مشاغل محلی: تمرکز بر آموزش‌های فنی و حرفه‌ای مرتبط با نیازهای ساختاری منطقه (مانند خدمات نگهداری ساختمان و نوسازی) برای افزایش درآمد متوسط خانوار.

۲. بهبود پایداری زیست‌محیطی به دلیل امتیاز نسبتاً ضعیف در این بخش، پروژه‌های مدیریت هوشمند پسماند و افزایش پوشش سایه‌بان‌ها در مسیرهای پیاده‌روی ضروری است.

نتیجه‌گیری نهایی: این مقاله با تفکیک دقیق ابعاد شکوفایی و استفاده از مدل کمی‌سازی شده، توانست نقش حیاتی تفاوت‌های ساختاری منطقه‌ای را در تعیین سطح رفاه شهری اثبات کند و مسیرهای سیاستی مجزایی برای هر نمونه ارائه نماید.

- احد نژاد؛ م.، حاضری؛ ص. (۱۴۰۰)، رتبه‌بندی نواحی شهری بر اساس شاخص‌های کالبدی شکوفایی شهری (مطالعه موردی شهر تبریز)، *مجله جغرافیا و توسعه فضای شهری*، سال هفتم، شماره ۲. ۱۲۵-۱۴۸.
- پریزادی، ط.، احمدی، م.، رحیم زاده، آ. (۱۴۰۱)، ارزیابی تطبیقی محلات از منظر شاخص شکوفایی شهری، *موردپژوهش: محلات منطقه شش کلان‌شهر تهران، فصلنامه علمی پژوهش‌های بوم‌شناسی شهری*، سال. سیزدهم، شماره ۴، ص. ۱۱۹-۱۳۸.
- پریزادی؛ ط.، حسین‌خانی؛ ه. (۱۴۰۰)، بررسی وضعیت شکوفایی شهری (مورد مطالعه: مناطق هشت‌گانه شهرکرج)، *فصلنامه پژوهش و برنامه‌ریزی شهری*، دوره چهاردهم، شماره ۵۵، ص. ۳۱۸-۳۰۱.
- جهانی، د.، نظم‌فر، ح.، معصومی، م.ت.، صمد زاده، ر. (۱۴۰۰)، سنجش کیفیت زندگی بر اساس شاخص شکوفایی شهری در شهر اردبیل، *فصلنامه جغرافیا و مطالعات محیطی*، شماره ۳۷. ۴۵-۶۰.
- حاضری، ص.، احد نژاد، م.، مشکینی، ا.، پیری، ع. (۱۴۰۰)، سنجش وضعیت مؤلفه‌های شکوفایی شهری (مورد مطالعه: کلان‌شهر تبریز). *فصلنامه علمی مطالعات برنامه‌ریزی سکونتگاه‌های انسانی*، ۵۴، ۶۳-۸۰.
- حبیب پور، ن.، خلیلی، ا.، محمودی، ع. (۱۴۰۳)، اندازه‌گیری شاخص‌های شکوفایی شهری در محلات منطقه ۴ شهر ارومیه، *اقتصاد و برنامه‌ریزی شهری*، ۵ (۳)، ۴۱-۲۰.
- فیروزی، م. جوان، ج. توانگر، م (۱۳۹۸). *تبارشناسی نقش زیارتی و گردشگری شهر مشهد، جغرافیا و توسعه ناحیه‌ای*، ۱ (۱۷)، ۱۹۱-۱۵۵.
- خزاعی نژاد، ف. (۱۴۰۰)، شناسایی نیروهای پیشران اثرگذاری بر تحقق شکوفایی شهری (موردپژوهش: شهر بجنورد). *مجله جغرافیا و توسعه ناحیه‌ای*، ۲ (۳۷)، ۲۹۳-۳۲۰.
- دانش پور؛ ح.، سعیدی، ن.، بذر گر؛ م. (۱۳۹۷)، ارزیابی امکان قرارگیری شاخص دسترسی در میان شاخص‌های اصلی شکوفایی شهری (مطالعه موردی: شهر شیراز)، *پژوهش‌های جغرافیای انسانی*، ۵۲ (۲)، ۴۷۶-۴۵۷.
- رباطی، م. (۱۳۹۴)، سنجش کیفیت محیط‌زیست شهری با به‌کارگیری مدل شاخص ترکیبی (مورد مطالعه: کلانشهر تهران)، *مجله آمایش سرزمین*، ۷ (۲)، ۲۵۵-۲۷۵.
- زیاری، ک.، همقدم، ن. (۱۴۰۱)، بررسی و تحلیل شکوفایی شهری و اثرات آن بر زیست‌پذیری در کلانشهر تهران، *فصلنامه علمی برنامه‌ریزی منطقه‌ای*، ۱۲ (۴۸)، ۱۴۰-۱۲۳.
- زنگنه، م.، میرزایان، ا.ح.، رجبی، م.ر.، پیرزاده، ز. (۱۴۰۴)، سنجش عدالت فضایی در نحوه‌ی پراکنش کاربری‌های شهری، *فصلنامه جغرافیا و توسعه فضای شهری*، دوره. یازدهم، ص. ۱-۲۸.

- سعید پور، ش.، برزگر، ص.، رسولی، م. (۱۴۰۱)، تحلیل و ارزیابی شاخص‌های شکوفایی در محلات شهری (مطالعه موردی: شهر سقز)، برنامه‌ریزی و توسعه محیط شهری، ۲(۶)، ۳۳-۴۸.
- سیف‌الدینی، ف.، پوراحمد، ا.، داریش، ر.، دهقانی، ن.، الوار، ع. (۱۳۹۲)، بسترها و چالش‌های اعمال سیاست رشد هوشمند شهری (مورد مطالعه خرم‌آباد لرستان)، نشریه فصل‌نامه جغرافیایی چشم‌انداز زاگرس، دوره ۶، شماره ۷۰-۵۷، ص. ۷۰-۵۷.
- سجادیان، ن.، نعمتی، م.، دامن باغ، ص.، شجاعیان، ع. (۱۳۹۵)، تحلیلی بر رشد سریع شهرنشینی و کیفیت زندگی در کلان‌شهر اهواز، جغرافیا و آمایش شهری منطقه‌ای، ۵(۱۸)، ص. ۱۸۷-۲۱۴.
- صابری فر، ر. (۱۳۸۶)، توسعه پایدار شهری، پیک نور، دوره هجدهم، ص. ۱۱۵-۱۰۸.
- صیدایی؛ ا.، حسینی؛ س.، یزدان بخش، ب. (۱۳۹۷)، ارزیابی پایداری زیست‌محیطی شهر اصفهان با تأکید بر آلودگی هوا، جغرافیا و برنامه‌ریزی محیطی، ۲۹(۱)، ۱۲۶-۱۱۳.
- عباسی، ح. (۱۴۰۱)، بررسی شاخص‌های شکوفایی شهری در شهر خرم‌آباد. پژوهش‌های جغرافیایی انسانی، ۵۴(۲)، ۶۱۵-۵۹۹.
- علوی؛ س.، نظم فر، ح.، عشقی چهار برج، ع. (۱۳۹۹)، ارزیابی و سنجش شاخص‌های شکوفایی شهری در کلان‌شهر تهران، فصلنامه علمی برنامه‌ریزی فضایی، ۳(۳۸)، ۹۷-۷۷.
- عظیمی، آ.، عباسی، د.، یعقوبی، و. (۱۳۹۲)، بهره‌وری شهری و اجرای الگوی مصرف بهینه منابع باهدف خلق حماسه اقتصادی در شهرداری‌ها، اقتصاد شهر، ۱۷، ۲۵-۳۵.
- کمان رودی، م.، پرزادی، ط.، آگاه، ف.، مؤمنی بید زرد، آ.، شفیعی، ف. (۱۴۰۰)، ارزیابی و رتبه‌بندی شکوفایی شهری محلات منطقه ۱۸ شهرداری تهران، نشریه علمی مطالعات برنامه‌ریزی سکونتگاه‌های انسانی، ۴(۵۷)، ۸۲۳-۸۴۰.
- کوهجانی، ز.، شمس‌الدینی، ع.، عبدالله زاده، ع. (۱۴۰۲)، ارائه سناریوهای بازآفرینی در بافت‌های ناکارآمد شهری (نمونه موردی: منطقه ۶ شهر مشهد)، فصلنامه جغرافیا و توسعه فضای شهری، دوره یازدهم، ص. ۱-۲۱.
- کریمی، ر. (۱۳۹۴). راهنمای آسان تحلیل آماری با SPSS. تهران: نشر هنگام
- گرمسیری نژاد، س.، خرم بخت، ا.ع.، موغلی، م. (۱۴۰۱)، تدوین الگوی تحقق‌پذیری توسعه پایدار بر مبنای شاخص‌های شکوفایی شهری (نمونه موردی: شهر جدید عالی شهر)، جغرافیا و آمایش شهری منطقه‌ای، ۱۲(۴۵)، ۲۰۴-۱۸۹.
- گودرزی، م.، نصیری برم الوان، ا. (۱۴۰۳)، بررسی نیروهای پیشران تأثیرگذار بر شکوفایی شهری با رویکرد آینده‌پژوهی (مطالعه موردی: شهر بهبهان)، اقتصاد و برنامه‌ریزی شهری، ۵(۳)، ۱۹-۶.

محمدی ده چشمه، م.، حاجی پور، ن. (۱۴۰۰)، تحلیل تطبیقی شکوفایی شهری در مدل ادغامی کپلند (مطالعه موردی: مناطق شهری کرمانشاه)، فصلنامه پژوهش و برنامه‌ریزی شهری. دانشگاه آزاد اسلامی واحد مرودشت، ۱۲ (۴۴)، ۲۰-۱.

-محمدی‌ارزاده، س.، شمس الهی، ی. (۱۳۹۷)، نقش فضاهای عمومی در تحقق شکوفایی شهری و توسعه پایدار، اقتصاد و مدیریت شهری، ۲۳، ۱۱۱-۱۲۴.

-ملک شاهی؛ غ.، وکیلی؛ ص. (۱۳۹۶)، بررسی توزیع خدمات عمومی بر اساس عدالت اجتماعی؛ موردشناسی: شهر سقز، جغرافیا و آمایش شهری و منطقه‌ای، ۷ (۲۵)، ۱۷۰-۱۴۷.

-موسوی؛ میر نجف. (۱۳۹۱)، شکل پایدار شهر و عدالت اجتماعی: مطالعه موردی شهر میاندوآب، پژوهش‌های جغرافیای انسانی، ۴۴ (۸۰)، ۱۹۲-۱۷۷.

-محمدخانی، م.، کرکه آبادی، ز.، ارغان، ع. (۱۴۰۰)، سنجش و ارزیابی مناطق کلان‌شهر تهران از نظر شاخص‌های شکوفایی شهری، فصلنامه علمی پژوهش و برنامه‌ریزی شهری، شماره ۴۴، ص. ۹۲-۷۵.

-محتشمی، ن.، مهدوی نژاد، م.ج.، بمانیان، م. (۱۳۹۵)، عوامل رشد و موانع بازدارنده شکوفایی شهری، دومین کنفرانس بین‌المللی یافته‌های نوین پژوهشی در مهندسی عمران، معماری و مدیریت شهری، تهران، کنفدراسیون بین‌المللی مخترعان جهان (IFIA)، دانشگاه جامع علمی کاربردی.

- Arab, P. (2017). City prosperity initiative index: Using AHP method to recalculate the weights of dimension and sub-dimension in reference to Tehran metropolis. *European Journal of Sustainable Development*, 6(4), 289-301.
- Arimah, B., (2017), Infrastructure as A Catalyst for Prosperity of African Cities, *Urban Transitions Conference*, 198, 245-266.
- Habitat, U. N. (2013). State of the world's cities 2012/2013: Prosperity of cities. Routledge
- Harvey, D., (2000). Social justice and the town, translation: F. Hsamyam, Mohammad Reza Haeri and Monadizadeh, Volume II, published by the process of urban planning, Tehran.
- Jones, S., Tefe, M., & Appiah-Opoku, S. (2015). Incorporating stakeholder input into transport project selection e A step towards urban prosperity in developing countries? *Habitat International*, 45, 1-9.
- Pittman, S. J., Rodwell, L. D., Sherlock, R. J., Williams, M., Attrill, M. J., Bedford, J., & McQuatters-Gollop, A., 2019, Marine parks for coastal cities: A concept for enhanced community well-being, prosperity and sustainable city living. *Marine Policy*, 103, 160-171.

-Stead, D. (2015). What does the quality of governance imply for urban prosperity? *Habitat International*, 45, 64-69.

- Safaee Pour ,M. Maleki ,S. Hataminejad, H. Modanlou Joebari ,M. Evaluate and Measurement of Urban Prosperity Index (CPI) for Ahvaz of Metropolitan. *Geography and Environmental Sustainability* 2017; 7(1): 3547-. https://ges.razi.ac.ir/article_753.htm

-UN-Habitat, 2012, "State of the World's Cities Report 2012/2013: Prosperity Of Cities", United Nations Human Settlements Programme (UN-HABITAT), *Nairobi*.

-UN-Habitat (2015). Global City Report: The City prosperity Initiative. https://unhabitat.org/wpcontent/uploads/2016/02old/CPI_2015%20Global%20Report.compressed.pdf

-Wong, C. (2015). A framework for 'City Prosperity Index': Linking indicators, analysis and policy. *Habitat International*, 45,3-9

-Wijaya,I.(2019). Opportunity to use city prosperity index for Indonesian municipal development planning process, *geographia technical*,voh.14,pp.108117.

-Wong, C. (2015). A framework for 'City Prosperity Index': Linking indicators, analysis and policy. *Habitat International*, 45, 3-9.

-Wang,x.,woolley,h., tang,Y., Liu,H., Luo,Y.,(2018), Young childrens and adults perception of natural play spaces:A case study of cheng du southwestern China, *Cities*,72,173-180.

- Yigitcanlar, T., Dur, F., & Dizdaroglu, D. (2015). Towards prosperous sustainable cities: A multiscale urban sustainability assessment approach. *Habitat International*, 45, pp.36-46.

abstract

In recent years, the global community's efforts to achieve an optimal model of urban life have resulted in the presentation of an urban prosperity model. Prosperity, as a symbol of development, is an intelligent movement that affects the corners of the urban system. Prosperity has indicators that, according to many researchers, have a significant impact on the sustainability of cities. Therefore, the present study was conducted with the aim of investigating urban prosperity indicators in Mashhad. The statistical population of the study is the residents of districts four, nine, and eleven of Mashhad, with a sample size of 384 people determined based on the Cochran formula. After completing the questionnaires, data were analyzed using one-sample t-test, Friedman test, and chi-square test in SPSS software. The results show that urban prosperity indicators in region four are in an unfavorable state, and regions nine and eleven are evaluated in a more favorable state, respectively. This spatial difference and spatial differentiation in urban areas of Mashhad indicate an imbalance in urban prosperity in the spatial system of Mashhad. Among the indicators studied, the productivity index is not in a favorable state in all three regions.

Therefore, it is suggested that the employment situation, unemployment rate, and income deficiency be given serious attention in order to support and promote urban prosperity

Keywords: Urbanprosperity, Mashhadcity, productivity

نسخه
پیش
انتشار